

1. Tło i zarys problematyki

badania

1.1. Cel i zakres pracy

Badania prowadzone na terenie południowo-wschodniej części ziemi świeckiej obejmowały dwie grupy zagadnień. Pierwsza dotyczyła aspektów przyrodniczych, natomiast druga aspektów historycznych.

Aspekt przyrodniczy

Głównym celem badań przyrodniczych było określenie rozmieszczenia i stanu torfowisk południowo-wschodniej części ziemi świeckiej. Torfowiska bowiem są ekosystemami o bardzo wrażliwej strukturze, podatnymi zwłaszcza na wszelkiego rodzaju antropopresję. Chodzi tu zwłaszcza o melioracje odwadniające, eksploatacje torfu lub zagospodarowanie na użytek rolniczy, które przeprowadzane w niekontrolowanych granicach przyczyniły się do dewastacji całkowitej lub częściowej torfowisk. Z tego też względu drugim celem pracy było określenie wpływu człowieka na ekosystemy wodno-błotne, a także, co jest z tym związane, określenie stopnia przekształceń tychże obszarów w wyniku jego działalności oraz poznanie form współczesnych mokradł.

Rozpoznanie roślinności, która zasiedlała określone stanowisko w trakcie zmian zbiorników wodnych w torfowisko oraz podanie przybliżonego czasu tej zmiany to kolejny cel pracy. Należy zaznaczyć, iż rekonstrukcja roślinności kopalnej, która uczestniczyła w zmianach jezioro-bagiennych nie została wykonana dla wszystkich obiektów, a jedynie dla kilku wybranych.

Aspekt historyczny

Nadrzędnym celem było ustalenie miejsca, czasu i wielkości odwodnień obszarów wodno-błotnych w południowo-wschodniej części ziemi świeckiej.

Kolejnym celem było poznanie historii powodzi na ziemi świeckiej oraz prób zabezpieczania się przed nimi w postaci obwałowywania koryt rzecznych Wisły.

Zasięg terytorialny badań obejmuje trzy gminy powiatu świeckiego w województwie kujawsko-pomorskim. Są to gminy: Pruszcz, Świecie i Bukowiec (ryc. 1).

Nie jest to jednak teren obejmujący całość obszaru wymienionych gmin, lecz ich różnej wielkości fragmenty. W przybliżeniu powierzchnia terenu badawczego w przypadku gminy Pruszcz wynosi około 60% całości powierzchni, w przypadku gminy Świecie około 35%, a w przypadku gminy Bukowiec jedynie 5%. Granicą naturalną wyznaczającą wschodni zasięg obszaru badań jest Dolina Dolnej Wisły na odcinku Świecie-Grabowo. Zachodnią granicą jest linia kolejowa łącząca Bydgoszcz z Laskowicami Pomorskimi. Północną granicę

stanowi droga łącząca Chelmno z Tucholą, natomiast południową granicą administracyjną rozdzielającą powiaty świecki i bydgoski.

1.2. Stan dotychczasowych badań

Pierwsze badania na wyznaczonym obszarze były przeprowadzone przez geolodżów i geologów pruskich na początku XX w. Polegały na rozpoznaniu wierzchniej warstwy gleby i głębszego podłoża dla wykreślenia mapy geologicznej. Niestety dostępne dla autora mapy geologiczne z tamtego okresu nie pokrywają całkowicie przyjętego obszaru badań.

Kolejne badania, przeprowadzone w latach 1950-1970, miały już nieco inny charakter. W okresie powojennym, kiedy „brakowało” węgla kamiennego dla obywateli Polski Ludowej, ówczesne władze przedsięwzięły projekt zastąpienia tego surowca energetycznego innym. Miał nim być torf. Rozpoczęto wielką kampanię mającą na celu określenie wielkości złóż tego surowca w Polsce. Zaplanowano włączyć torf w poczet strategicznych surowców energetycznych kraju. Wtedy to właśnie i na ziemi świeckiej przeprowadzono rozpoznanie torfowisk. Badania polegały na określeniu powierzchni, głębokości i objętości złoża torfu w danym zbiorniku. Dokonano także rozpoznania flory torfowisk. W końcowej ocenie określono przydatność (lub nieprzydatność) danego torfowiska do ewentualnej eksploatacji torfu.